

OKÉNKO

DO FARNOSTI

VYDÁVÁ FARNOST SV. VÁCLAVA V LETOHRADĚ

Ročník XXIX

Únor 2020

číslo 2

Kaplička

Sunce rozléváno únorem
Chut' nezralého vína
Vesničku k vesničce pod sněhem
Přísný zrak mrazu spíná

Chalupy obratníky našich samot
Ve světnici je teplo pánve i slova
Obléká se a přichází teď celý rod
Vracející se znova

Tiše vstupuje jejich tep
Blízko jsou ti, kdo do nás se přelili
Z ran vysávali hadí jed
Desítky let se dívali

Naleznou sebe, aby zůstali?

F.D.Merth

Úvodem

V politice nesvítá, malé opoziční strany se nedomlouvají. Jsou nepoužitelí. Putin se směje. „Zlá královna“ se nám mstí za své špatné dětství. Ze mstivosti a panovačnosti čerpá energii. Teď trestá paní Kaslovou, která od ní žádá omluvu za jeho nehoráznou pomluvu svého dědečka Peroutky, že prý obdivoval Hitlera. Paní Kaslová má zaplatit soudní výdaje, i když soud neprohrála. „Zlá královna“ nelže a neomlouvá se. Kdo ji kritizuje, bude potrestán.

Ale my nebudeme lhositelny ke zlu a nebudeme mlčet! Povzbudla nás řada krásných osobností. Paní Vaculíková a pan Luboš Dobrovský sice zesnuli, ale jejich život je pro nás i nadále inspirativní. Vyslechli jsme rozhovory se statečnými a moudrými lidmi, s 92 letou paní Ditou Krausovou a panem Prof. Tomášem Radilem, kteří - co by děti - přežili Osvětim. A viděli jsme čtyři rozhovory s hercem a lékařem Vladimírem Pucholtem. Náš dávný odhad - že je to velice laskavý, citlivý a vnitřně krásný člověk - se potvrdil. Obohacuje nás i Kanaďany. I na bohoslužby se těším také kvůli setkání s pěknými lidmi. Do některých obchodů chodím rád i kvůli příjemným prodavačkám. Do školy jsme se vždy těšili na naši milou paní učitelku. Podobně se těším do nebeského království, tam nás čekají nádherné osobnosti - některé už známe. Při bohoslužbě často říkám: „Bože, děkujeme ti za naše drahé, pokládáme je za jeden z tvých největších darů; nechtěli bychom je vyměnit za jiné.“ /v

TEOLOGIE PRO ŽIVOT!

Čtu někdy velmi zajímavé věty: „My františkáni říkáme, že vtělení je již vykoupením“. Nebo: „Božské věci jsou přístupné jen přes symboly“, nebo „Bůh dovoluje stvoření, aby vytvářelo samo sebe“. Takových vět mám vypsáno několik desítek. Každá z nich by mohla vydat na knihu, nebo aspoň na hluboký článek. Dříve vycházely Teologické texty, které se tomu věnovaly, jenže pro nezáměr kléru, studentů teologie i katolické inteligence, zanikly. Doufal jsem, že je nahradí Perspektivy.

Duchovní život prohlubují pravdy víry a jejich objasňování, nikoliv pobožné řeči, soukromá zjevení a různá „poselství“. Duch svatý neuspává, ale provokuje a znepokojuje. Nechceme plevy, ale zrna, ba zlatá zrna. Podle nich hodnotíme duchovní učitele: buď jsou prázdni, nebo opatrní, nebo v nás umí rozhořet naše doutnání. *Jan Rybář*

Hlubka a ryzost mého křesťanství souvisí s tím, jakých nároků jsem hotov se vzdát vůči Bohu i bližnímu. Vůči Bohu je to nárok na život. Pouze Bohu patří celá lidská existence. A vůči bratru je to nárok na pravdu, na to, že ho nesmím předělávat podle svého a formovat podle svých přání a nároků. Tam, kde máme jedni druhé za sebe důstojnější, tam roste láska a radost. *Jan Heller*

Domnívám se, že není vhodná doba stavění či obnovování sloupů... Úsilí o postavení sloupu nebere dosti zřetel na současnou situaci a může vyvolávat dojem společenské netolerantnosti a činit nevěrohodnou naši ochotu sloužit druhým. Nechceme rovněž vytvářet dojem konkurence na poli ekumenismu. Ne tedy kamenné sloupy, ale živé sloupy mariánské úcty, která by nás spojovala s ostatními křesťany: Žijme jako Maria!

*kardinál Miloslav Vlk,
v listopadu 1993*

Malý Jan Palach s otcem

Jestli česká inteligence nedá najevo svou sílu - pokud ji ještě vůbec má - a nevyčlení ze svého středu věrohodné, statečné a politicky srozumitelné osobnosti, pak se obávám, že nás čeká dlouhé a temné období. Dosud ještě demokratické strany se každopádně musí otevřít novým členům a své programy tvořit nikoliv pouze s ohledem na nejbližší volby, ale i na delší strategické cíle. *Luboš Dobrovský*

35. MALÉ SYMPOSION O TĚLE, DUŠI A DUCHU - 2020

K tomu, abychom jednotlivé události našeho života prožívali v plnosti smyslu života, je dobré, ba nutné, být si vědom toho, že jsme jednotou těla, duše a ducha. Z toho plyne, že se musíme naučit rozlišovat a prožívat, které z těchto tří složek naší osobnosti jsou jednotlivé situace a události života adresovány, a od které je očekávána odpověď.

Tělem jsme spjati se světem přírody, materiálních podmínek života a formativních vlivů prostředí (včetně civilizačních faktorů – jako je místo, kde žijeme i přírodní okolí). Velkou roli hraje i fyzický stav zdraví či neduhů, úrazy apod. A všechny tyto skutečnosti působí na naše tělo, na fyzické zdraví.

Tělo je tělesná schránka, ve které žijeme.

Duše zpracovává vlivy přicházející z vnějšího prostředí i z těla v prožitcích míry pohody a spokojenosti nebo naopak napětí, nepohody a nespokojenosti či přímo odporu.

Zásadní funkcí duše je vyhledávat situace, které nás informují o tom, co se děje ve světě a v nás a vytváří programy, jimiž před některými situacemi a událostmi unikáme, nebo s nimi bojujeme, nebo na ně konstruktivně reagujeme a zvládáme je, a vytváříme si programy, jak významné situace řešit, jak je začleňovat do svých životních úkolů a cílů. Zásadní funkcí duše je podílet se na vytváření programů a cílů, jimiž svůj život realizujeme a rozvíjíme.

UŽ SI ZASE ZVYKÁME DRŽET HUBU A KROK

poslední rozhovor s Lubošem Dobrovským

Když jsem se ho zeptal, čím je pro něj schopnost kritického nadhledu, odvětil lakonicky: „Povinnou disciplínou.“

Do funkce kancléře jste nastoupil těsně předtím, než Václav Havel v červenci 1992 rezignoval na funkci prezidenta rozpadajícího se státu. To byl od vás docela krok do neznáma.

Havel mi řekl, že se chce vrátit na Hrad po rozdělení Československa, že jen nechce být v tom okamžiku dělení prezidentem. Václav Havel byl rozhodně odpůrcem dělení státu. A mým úkolem bylo připravit Kancelář na dobu jeho návratu.

Měl představu, že by měla fungovat trochu jinak, než když byl na Hradě obklopen souborem přátel, kteří odcházeli spolu s ním. Mým úkolem bylo najít především schopné úředníky, kteří by prezidentovi poskytovali precizní servis a zasvěcené poradenství pro jeho politická rozhodnutí. Kancelář se měla stát fungujícím úřadem.

Jak vy jste prožíval rozdělení Československa, které zejména někteří vaši přátelé z disentu dodnes považují za svévolné rozhodnutí Klause a Mečiara, nemající oporu v ústavě?

Byl jsem stejně jako Václav Havel odpůrcem

Duch je podstata člověka, a pro duchovně probuzeného člověka je nástrojem vztažku k Bohu, k Posvátnu. Pro člověka, který je si této vrstvy vědom, je duchovní vrstva osobnosti místem, kde také prožíváme smysl života, a jsme-li věřící, je to v našem pozemském životě i místo kontaktu s Bohem.

*„Pane, udělej ze mne nástroj pokoje, abych přinášel lásku - kde je nenávisť, odpuštění - kde je urážka, jednotu - kde je nesvornost, víru - kde je pochybnost, pravdu - kde je blud, naději - kde je zoufalství, radost - kde je smutek, světlo - kde vládne tma. Pomoz mi, abych netoužil po útěše - ale těšil, po porozumění - ale rozuměl, po lásce - ale miloval.“
František z Assisi.*

„Jako lékař jsem zažil, že lidé, u kterých selhalo všechno ostatní léčení, se dostali z nemoci a trudnomyslnosti tichou mocí modlitby. Je to jediná moc na světě, která patrně může přemoci tak zvané ‚přírodní zákony‘. Případy, kdy se to dělo /a děje/ dramatickým způsobem, byly nazývány zázraky. Ale neustálý, nenápadný div se stále děje v srdcích lidí, kteří poznali, že jejich dennímu životu proudí z modlitby nepřetržitý příliv síly.“ Alexis Carrell, nositel Nobelovy ceny za medicínu.

P. F. 2020

Vladimír a Ema Směkalovi

rozdělení státu. Ovšem považuji za zcela zásadní, že to proběhlo v tak krátkém čase a oba nově vzniklé státy se z toho šoku poměrně rychle vzpamatovaly. Kdyby nedošlo k ráznému řezu, vůbec si nejsem jistý, že by všechno proběhlo tak bezkonfliktně. Konec konců napětí a tlak ze slovenské strany doléhaly i do Kanceláře prezidenta.

V čem jste to pociťoval?

Například když Vladimír Mečiar za mnou vyslal skupinu úředníků, kteří chtěli dělit Hrad, zejména pásli po hradním archivu. Tehdy jsem je vyhnal s tím, že k tomu nemají oprávnění, jež by mělo oporu v zákoně. Mečiar, se kterým jsem měl už tak dost vyhrocený vztah, si stěžoval u premiéra federální vlády Jana Stráského, jenž tehdy vykonával některé prezidentské kompetence. S ním jsem byl naštěstí v dobrých vztazích už dávno před převratem.

Musel mě ovšem pokárat a nabádat mě, abych byl v jednání s Mečiarovými lidmi diplomatičtější. Slíbil jsem mu, že kdyby znovu přijeli, tak je vyhodím laskavěji. Ale už se neobjevili.

Jak se vyhrotil váš vztah s Mečiarem?

To se táhlo z doby, kdy jsem byl ministrem obrany. Od Vojenského obranného zpravodajství jsem obdržel informace, že vysoce postavený generál, dnes už nežije, spolu s Mečiarem připravuje ještě před rozdělením

Luboš Dobrovský (3.2. 1932 - 30.1. 2020), disident, novinář, překladatel. V 60. letech působil jako zpravodaj Československého rozhlasu v Moskvě. Po r. 1968 mohl pracovat jen v dělnických profesích. Po sametové revoluci byl ministrem obrany (1990-1992), kancléřem prezidenta Václava Havla (1992-1996) nebo velvyslancem ČR v Rusku (1996-2000). V r. 2002 mu byl prezidentem propůjčen Řád Tomáše Garrigua Masaryka.

Jednou ostře odmítl, když někdo popisoval jeho jednání jako hrdinství: „Nebylo to nic víc, než že jsem se zavázal sám sobě, že nepodlehnu ani svodům snazšího života, ani nátlaku.“

V r. 2018 odmítl přijmout z rukou Andreje Babiše cenu Bezpečnostní rady státu. Se zdůvodněním: „Neumím si představit, že bych měl toto pro mě vzácné ocenění převzít z ruky člověka, jehož si nevážím, tedy z vaší ruky. Z ruky člověka nemuzného, který odmítá respektovat soudní rozsudek, jímž je potvrzeno jeho udučování z doby, kdy byli moji přátelé vězněni režimem, jemuž jste sloužil. Z ruky muže, který nemá úctu k postavení, jež zaujímá, a odmítá se vzdát své politické funkce až do doby, kdy soud rozhodne o jeho vině či nevině v případě podezření z finančního podvodu.

Pociťuji, pane inženýre Babiši, vaše útoky na právní podstatu českého státu jako vážnou bezpečnostní hrozbu. Bylo by tedy zcela paradoxní dostávat cenu za posilování bezpečnosti státu od někoho, o němž jsem přesvědčen, že tuto bezpečnost oslabuje.“

O agresivní politice Vladimíra Putina před čtyřmi lety řekl: „Mocenské ambice Moskvy jsou dnes stejné, jaké byly v éře carského Ruska i v roce 1968, kdy vojska Varšavské smlouvy vedená Sovětským svazem vpadla do Československa. Vladimír Putin se sice nějakou dobu přetvařoval, aby vzbudil ve světě dojem, že tomu tak není. Současná situace však dokazuje, že je na místě mít se před Ruskem na pozoru.“

Před volbami v r. 2017 napsal: „Nevolme proti systému, který nám přinesl svobodu i blahobyt. Nezpochybňujme instituce českého státu! Volme demokratické politické strany s demokratickou strukturou a s lídry, kteří jsou důvěryhodní! Volme oddělení politiky od byznysu! Volme pluralitu a vyváženost moci, protože jedině tak zajistíme možnost dalšího rozvoje. Proti ukřivděnému, malému a vystrašenému nacionalismu volme sebevědomé, hrdé, sama sebe si vážící češství! Nebát se a nekrást! - platí dnes stejně jako před sto lety.“

pokračování na str. 3

státu jakousi samostatnou slovenskou armádou. Už předtím se objevovaly na Slovensku snahy vytvářet legie mladých leteckých důstojníků v útvech dislokovaných na Slovensku.

Mluvil jsem o tom s Mečiarem, který dělal, že o ničem neví. Tak jsem zavolał generálovi a řekl jsem mu, že bych ho nerad stavěl před soud a že bude úplně stačit, když sdělí panu ministerskému předsedovi, že už se na téhle věci podílet nebude. Od té doby mě Mečiar nemohl vystát.

V roce 1996 jste sám přišel za Václavem Havlem, že chcete na Hradě skončit. Proč? Když jsem kývl na Havlovu nabídku, tak jsme si pláclí s tím, že když jeden nebo druhý budeme mít pocit, že si už jdeme na nervy, tak si to řekneme a rozejdeme se. A to jsme dodrželi. Jedním takovým drobným, ale nepříjemným problémem byla otázka dvojí podřízenosti některých úředníků Kanceláře prezidenta.

Nějaký čas to fungovalo, ale pak začal prezident přicházet s nápady někdy překvapivými a ne vždy v souladu s kompetencemi, které byly dány zákonem o Kanceláři a vnitřním řádem. To jsem se pak dozvídal od svých podřízených, že už dostali nějaký příkaz přímo od pana prezidenta a že se dělo něco, o čem jsem nevěděl.

Naše představy o tom, jak by měla Kancelář fungovat, k čemu je, jak má sloužit, se přitom začaly v některých momentech rozcházet a přestávali jsme si v leččems rozumět. Konečně, byl jsem také - nebyl jsem tehdy žádný mladík - z té své práce po čtyřech letech poněkud unaven. Také jsem cítil, že prezident by rád vnesl do Kanceláře cosi nového. A tak jsem přišel za prezidentem s tím, že nastal čas naplnit naši dohodu o přátelském rozchodu.

Co vám řekl?

Něco v tom smyslu: Přicházíš dřív než já. Taky už měl pocit, že co jsme mohli společně udělat, už jsme udělali. A tak přišel na moje místo Ivan Medek, který nebyl sice méně rozhodný než já, ale dokázal být rozhodný pomaleji a laskavěji.

Můj vztah s Václavem Havlem ten rozchod nenarušil. Svou práci v Kanceláři prezidenta republiky považují za jakousi odměnu za ony roky, kdy jsem myl okna. Byly to velice povzbuzující chvíle, kdy jsem mohl být k užítku člověku, který byl svým odhodláním prosadit masarykovské hodnoty v naší moderní politické historii vskutku osobností jedinečnou.

Stále si kladu otázku, co se stalo s českou společností, že po Václavu Havlovi je její významná část schopna slyšet na hulvátství ozývající se z Hradu a na primitivní, často lživé vytáčky premiérovy.

Po odchodu z Hradu jste působil jako velvyslanec v Rusku, byl jste tam také v době, kdy končil Jelcin a nastupoval Putin. Považoval jste ho už tehdy za budoucí hrozbu pro demokratický Západ?

Mezi diplomaty v Moskvě neměl Putin od

samého svého příchodu do Moskvy dobrou pověst. Bylo veřejným tajemstvím, šušovalo se o tom poměrně nahlas, že jako ředitel Federální služby bezpečnosti stál za výbuchy moskevských domů, z nichž pak ruské vedení obvinilo Čechy, aby mělo dostatek argumentů pro obnovení války s Čechy. Když se stal premiérem, vedl válku s Čechy nemilosrdně. Rozbombardoval ji.

Ano, po válce tam vložil obrovské peníze, ale taky tam jistého Kadyrova učinil diktátorem. Od Putina to byl úspěšný tah, jak dostat armádu na svou stranu a posilováním armády pak upevňovat moc. Odešel jsem z Ruska krátce před tím, než se Vladimir Putin stal prezidentem, takže jeho další vývoj jsem sledoval už jen z dálky a z několika návštěv Moskvy. Jednu jsem absolvoval s Václavem Havlem. Setkali jsme se v budově českého velvyslanectví s některými představiteli tehdejších oponentů prezidenta Putina.

Václav Havel byl vždy toho názoru, že podpora opozice Putinova režimu by měla být v diplomatickém zájmu české zahraniční politiky. Bohužel není.

Kým je dnes Putin? Autoritářem, nebo už diktátorem?

Je to v každém případě politik, který stále drží veškerou moc v rukou. Začal jako rozhodný autoritář. Později, s podporou vládní strany Jednotné Rusko a také ruské armády, se projevoval nejen jako diktátor ve vnitřní politice, ale také jako imperiální chamtivec, využívající armádu k ozbrojeným bojům vůči sousedním státům.

Teď, zdá se, začíná období, kdy má velký problém s tím, co bude po jeho odchodu. Není si vůbec jistý svou budoucností a velmi usiluje o to, aby se nezformovala skutečná a jednotná politická opozice vůči režimu, v jehož čele stojí. Do výkonu politické moci v Rusku vstupuje daleko častěji policie.

Zřetelné to bylo při násilném potlačení demonstrací, usilujících o tak jednoduchou věc, jako je účast opozičních kandidátů ve volbách do městské dумы v Moskvě a v několika dalších velkých městech. Ale to, co vede k diktatuře, je schopnost toho systému vytvořit si pro takové jednání policie zákonné opodstatnění. To je pro mě dokladem přerůstání Putinovy autoritativní moci v moc diktátorskou. A to se děje.

Kde se mezi našimi lidmi vzalo tolik putinoviců přes všechny naše zkušenosti s Ruskem?

Neřekl bych s Ruskem, ale s ruskými režimy. Nechápu to, nevím, proč tomu tak je. Co se stalo s českou společností, že produkuje takové lidi, jako jsou poslanci Foldyna nebo Ondráček? Ale to by ještě bylo jaksi srozumitelné. Extrémní případy mohou existovat, lidé mohou mít osobní důvody, proč jsou názorově tací, jací jsou. Ale to, že jsou tito lidé zvoleni do parlamentu, svědčí o nějakém zvláštním procesu, který zbavuje občany odpovědnosti za politické postoje a činy.

Je pro mě obtížné porozumět tomu, proč téměř třicet procent voličstva chce nadá-

le volit ANO, které otevřeně spolupracuje s prokremelskými komunisty, a v záloze má stranu pana Okamury, též velkého Putinova příznivce.

Ale nějaké vysvětlení přece jen máte?

Mám pocit, že česká společnost má dobrou zkušenost s všeobecným přizpůsobením se čemukoliv. Za protektorátu všichni dospělí, já byl tenkrát ještě dítě, pracovali naplno ve fabrikách, kde se vyráběly zbraně, kterými byli zabijeni naši budoucí osvoboditelé. Ti, kteří opravdu pracovali s plným nasazením, dostávali svatováclavskou orlici. Za komunismu zase lidé na pouhý pokyn shůry vytvářeli různé brigády socialistické práce, jejichž předáci si jezdili ke Gottwaldovi nebo později k Husákovi pro vyznamenání.

Většina společnosti s výjimkou těch, kteří byli popravení a později už „jen“ zavírání do kriminálů či pracovních táborů, si zvykla na to, že výhodnější je držet hubu a krok. A teď si zvykáme zas. A zase se také vracíme k metodě vytváření nepřátel, kterých se máme bát a které bychom měli trestat za to, že nejsme se svým životem spokojeni. No a třeba právě poslanec Ondráček byl přece policistou někdejšího proruského režimu a zdá se, že dodnes je přesvědčen o jeho spravedlnosti, v jejímž jménu se učil mlátit lidi obuškem.

Jak vytváření obrazu nepřítele probíhá ve stále ještě demokratické zemi?

Je to proces umělého vytváření a pojmenování skupin, které údajně jednají tak, že to přináší ostatním zlo. Jsou tedy údajně vinni naší frustrací. Za nacismu to byli Židé, za komunismu to byla buržoazie, kulaci, politický nepřítel, mohl to být kdokoliv. Dneska se podívejme, jak se chová pan prezident, který každou chvíli pojmenuje nějakou skupinu občanů jako nepřítele něčeho, co on právě prosazuje, nebo jako někoho, kdo má držet hubu. Ať již jsou to havlisté nebo takzvaní vítači.

Ale ani premiér Babiš nezůstává pozadu. Například když označil českou policii a justici za příslušníky jakési skupiny či rovnou systému, v němž je možné si objednat trestní stíhání kohokoliv, kdo pod vlivem někoho a za peníze někoho pracuje proti němu. Památná Babišova věta o tom, že jestli existuje spravedlnost v této zemi, tak bude osvobozen, byla šílená. Takže kdyby nebyl osvobozen, tak neexistuje spravedlnost?

pokračování na str. 11

PROF. T. HALÍK PŘIJAL PROFESURU NA UNIVERZITĚ V USA

Jezuitská univerzita Boston College zve každý rok jednoho teologa z jednoho kontinentu. Letos pozvala T. Halíka. Ten nazval sérii pěti přednášek: „Křesťanství v Evropě. Hledání identity v ostreligiózní a postsekulární době.“

Podle T. Halíka je sekularizace důležitou, nikoliv však konečnou fází dějin náboženství; sekularizace jako důsledek změny společensko-kulturního kontextu přinesla spíše než oslabení hlubokou transformaci společenské role náboženství.

Posílila se politická role náboženství jako nositele ohrožené skupinové identity a rovněž role spirituality jako hledání osobní identity a životního zakotvení. Vztah náboženství a politiky už nelze vnímat pouze optikou vztahu církve a státu, protože církev ztratila monopol na náboženství a národní státy monopol na politiku.

Teologie osvobození se zaměřila na situaci lidí na okraji společnosti; avšak také zkušenost lidí na okraji či za hranicemi náboženských institucí je „locus theologicus“. Lidi dnes nelze jednoduše dělit na věřící a nevěřící – obě skupiny jsou uvnitř pestré a oba postoje se prolínají.

Dějinné zkušenosti pozdní moderny otřásly nejen tradičním náboženstvím, ale i sekulárním humanismem; je třeba budovat „solidarititu otřesených“ (Patočka). Budoucnost církvi závisí na schopnosti vyjít za stávající institucionální i mentální hranice a solidárně, bez proselytismu, doprovázet „hledající“ a učit se i od nich.

Je třeba rozvinout vizi papeže Františka - vizi „církve jako polní nemocnice“. Součástí teologie má být „kairologie“ – teologická hermeneutika proměn v kultuře a společnosti a rovněž vytváření „imunitního systému“ vůči populismu a zneužívání náboženství; součástí pastorace také terapie traumat a jizev osobní i dějinné minulosti.

Ze současné krize evropského křesťanství mohou vzejít překvapivě nové podoby křesťanství: budoucnost přinese více různých podob, jak být křesťanem.

ČESKÁ KŘESŤANSKÁ AKADEMIE OSLAVILA 30 LET TRVÁNÍ

ČKA vznikla jako první nezávislá ekumenická instituce na počátku r. 1990; navázala na činnost křesťanských bytových seminářů v době komunismu. Jejím posláním je podporovat dialog mezi církvemi a společností, vnitrocírkevní dialog, ekumenický a mezináboženský dialog a rozvoj křesťanských intelektuálních center v regionech. Dnes má ČKA 1110 členů, 68 místních skupin po celé České republice, 11 odborných sekcí a několik kolektivních členů (jako je Asociace katolických lékařů, Společnost pro církevní právo, Vysokoškolské katolické hnutí apod.)

Do čela ČKA byl zvolen v lednu 1990 Josef Zvěřina, teolog a obhájce lidských práv, živý symbol intelektuální a morální obrody české katolické církve po Druhém vatikánském koncilu. Po jeho smrti v létě téhož roku byl prezidentem ČKA zvolen jeho žák Tomáš Halík, který ČKA řídí na základě opětovných zvolení už bezmála 30 let. Na Valné hromadě v lednu 2020 byli ve svých funkcích potvrzeni dva vicepresidenti, evangelický teolog prof. Pavel Hošek a historik doc. Jaroslav Šebek. Ředitelkou ČKA je od r. 2013 Ilona Trnková.

Vedení ČKA shrnuje hlavní aktivity akademie do 7 bodů:

- Akademii se podařilo vytvořit po celé republice **sít' místních skupin**, kde dobrovolníci odvádějí obětavou práci, zejména organizování přednášek - vedení jednotlivých regionálních center se dvakrát ročně schází a navzájem se inspirují.
- ČKA řadu let **poskytuje představitelům církvi vzácnou příležitost diskutovat s předními odborníky v úzkém kruhu o palčivých problémech sociálních, ekonomických, přírodovědeckých** (např. o genderových studiích a bioetice) **i kulturních**. Výsledky jsou k dispozici v časopise Universum a na You Tube na webových stránkách.
- ČKA je **nositelkou řady důležitých mezinárodních výzkumných projektů**, do nichž jsou zapojeni přední teologové a sociologové z mnoha zemí - za všechny jmenujme analýzu pestré škály postojů, které se skrývají za nálepku „nevěřící“ (projekt „Faith and Beliefs of Unbelievers“).
- ČKA je **platformou pro ekumenickou, ale i mezináboženskou spolupráci** - iniciativa Společný hlas spojuje křesťany, Židy

a muslimy v České republice a čerpá zkušenosti z podobných iniciativ ve světě

e) Iniciativa „**Emauzský kruh**“ **spojuje teology, perspektivní představitele církvi** (např. řeholních společností) **a angažované laiky** (zejména křesťany v médiích) k promyšlení vize budoucnosti křesťanství v naší zemi (stanovení priorit).

f) ČKA **vytvořila platformu pro výměnu zkušeností z různých oblastí kategoriální pastorace** (nemocničních, vězeňských, armádních a univerzitních kaplanů), kterou považuje za model budoucího působení církvi.

g) ČKA **zaštitila vznikající Asociaci duchovně doprovázejících a důležité živé Centrum křesťanské spirituality a duchovních cvičení**. Vedení ČKA je přesvědčeno, že české křesťanství potřebuje rozvíjet vedle intelektuální a společenské dimenze zejména rozměr kontemplativní.

V programovém dokumentu ČKA, schváleném na Valné hromadě 18. ledna, se mimo jiné píše: „Pamětlivi slov Jana Pavla II. při jeho první návštěvě Československa se nechceme nostalgicky vracet k minulosti, nýbrž chceme budovat chrám svobodné společnosti v síle toho, k čemu křesťané v době pronásledování uzráli. Proto i nadále chceme rozvíjet odkaz osobností, které prošly utrpením perzekucí a stali se protagonisty obnovy církve v duchu 2. vatikánského koncilu - za všechny jmenujeme Josefa Zvěřinu a Otta Mádra. Chceme i nadále rozvíjet dva ze tří hlavních úkolů, které papež Benedikt XVI. označil za priority církve v Čechách: vzdělání a upřímný dialog s agnostikou a duchovně hledajícími. Plně podporujeme reformní snahy papeže Františka, jeho úsilí o překonání klerikalismu, posílení synodálního principu, povzbuzení laiků a uznání důstojnosti žen v církvi, jeho úsilí o mír a sociální spravedlnost a zodpovědnost za přírodu, celé Boží stvoření. /.../ Podporujeme projevy solidarity s potřebnými, s oběťmi válek a bídy, zejména s dětmi. Myslíme také na oběti sexuálního a psychologického zneužívání a odmítáme snahy bagatelizovat tyto problémy v církvi. Chceme přispět k tomu, aby církve podle slov Jana Pavla II. byla „domem ze skla“. Uvědomujeme si, že křesťané jsou menšinou v české společnosti, chceme však být tvořivou a plodnou menšinou, solí a kvasem. Česká křesťanská akademie proto hledí do budoucnosti s pevnou vírou a nadějí.“

Tereza Myslílová

OSVĚTIM – MINULOST, KTERÁ JE A BUDE VŽDY NEBEZPEČNĚ BLÍZKO

Fedor Gál

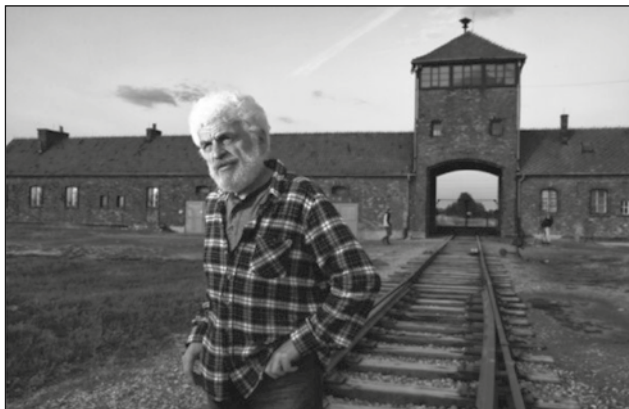
Ono absolutní zlo, které se v lidech probouzí, nastanou-li „příznivé“ podmínky, je obtížně pochopitelné i s odstupem času. A nejen to. Také naše neschopnost čelit mu včas. Proč spojenci nebombardovali přístupové trasy do Osvětimi, když už se vědělo, že za-

čnou masivní deportace maďarských Židů do plynových komor v roce 1944? Jak si vysvětlit vraždění během pochodů smrti v době, když už bylo o válce rozhodnuto? A co třeba s poválečnými procesy v komunistickém Československu, kdy byli pod kuratelou sovětských „poradců“ likvidováni lidé, kteří se účastnili protinacistického odboje? A dnešní, opět se rozmáhající antisemitismus či letitá averze k Romům a pohrdání jimi? Mimo-

chodem, nepřipomíná vám něco současná hysterie kolem lidí prchajících před násilím, válkou a hladem? Možná právě proto je nutno opakovaně připomínat některé události, které se staly před mnoha desetiletími. Bez iluzí, mýtů, přehnané pompéznosti samozřejmě. Spíše kvůli ostražitosti, pocitu, že lhostejnost a slabost mohou mít drastické důsledky. A také proto, že vždy existují lidé, kteří se ani

smrtící masinérii pasivně nepoddali. Vzpomeňme na povstalec z varšavského ghetta, z Treblinky a odjinud. Na vězně koncentračních táborů, kteří po útěku vstupovali do československé exilové armády anebo se zúčastnili Slovenského národního povstání. A také na všechny aktivní odpůrce nesvobody, která se zanedlouho po válce vrátila.

Svět se o skutečných hrůzách nacistických továren na smrt dozvěděl až v dubnu roku 1944. Z Osvětimi-Březinky tehdy uprchli dva slovenští Židé, dvacetiletý Rudolf Vrba a o šest let starší Alfred Wetzler, a sepsali o poměrech ve vyhlazovacích táborech zprávu. „Kapacita Březinky dosahovala až kolem sto tisíc současně ubytovaných vězňů. Přitom většina přivážených byla zavražděna dříve, než vůbec pochopili, kde jsou, a ti zbylí byli po několika dnech posíláni do táborů do Německa,

aby jejich pracovní kapacita byla využita pro válečné hospodářství až do jejich vyčerpání. Po „semletí prací“ byli určeni k likvidaci také. V každém z přivážených transportů mohlo být kolem dvou a půl tisíce lidí. Transporty přijížděly podle jízdních řádů ve dne v noci. Svršky obětí, včetně zlatých zubů a cenností schovaných v tělesných otvorech zabitých a jejich vlasů, to vše bylo zabaleno a odesíláno do Říše,“ šokují konstatováním suchých faktů lidí v zemích, které v té době bojovaly proti nacistům.

Je to už mnoho let, co jsem se poznal a sprátelil s první manželkou Rudolfa Vrby, Gertou. Vyprávěla mi o snu, který měla jejich tehdy již zesnulá dcera Zuzana: zorganizovat pochod s mezinárodní účastí po trase Vrbova a Wetzlerova útěku z Osvětimi do slovenské Žiliny, na místo, kde sepsali svou zprávu. Obrátil jsem se tehdy s prosbou o pomoc na pražskou pobočku ICEJ (Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém) a společným úsilím vznikla tradice pochodu.

Poprvé jsme šli v roce 2014 a od té doby opakovaně. Zapomenout na příjezdovou rampu u Osvětimi, baráky pro tisíce lidí, patrové pryčny po třech až pěti věznicích na jedné, společné latríny, kde seděli tělo vedle těla a na svou potřebu měli vyhrazeny dvě minuty... to se prostě nedá.

Po cestě z Osvětimi do Žiliny ale máte možnost i myslet na lidi - či si o nich povídat -, kteří Vrbovi s Wetzlerem pomáhali. Tu kouskem chleba, jindy tím, že je neprozradili ani při mučení. Anebo vesničané, kteří je nechali přespát, darovali šaty a riskovali při tom životy.

Koncentrační a vyhlazovací tábor Osvětim-Březinka byl osvobozen Rudou armádou 27. ledna před pětasedmdesáti lety. To jsou už zhruba tři čtyři generace, které ve své paměti nesou stopu těchto hrůz a obětí nacismu.

Mluvím nejen o zavražděných, kteří v drtivém počtu nemají hroby, ale i o přeživších, kteří pod tíhou traumatu nedokázali svým potomkům předat přímé svědectví, a přesto tu tíhu přenesli i na ně.

Mluvím o lidech, jejichž popel je rozptýlen na místech „konečného řešení“, i o těch, kteří sice přežili, ale svá traumata odevzdali dalším mezigeneračním přenosem potomkům (a mluvím také o sobě - příběhy a hro-

by mnoha svých nejbližších též neznám). Mluvím i o komunismu, který po nacismu bezprostředně následoval. O generacích, kterým oba zmíněné totalitní režimy systematicky vymývaly mozky. Mluvím o pachatelích a jejich mentálních pohrobcích, kteří dnes přilévají olej do ohně. O lidech, kteří lhostejně přihlíželi a jejichž potomci dělají dnes mnohdy to samé.

Jsmo tady a jsme také pohrobci. Ve svých genech a memech nosíme bolest a prázdno. Bolest a prázdno po blízkých a bližních. Naše vědomá i nevědomá senzitivita je konfrontována s narůstajícími projevy xenofobie, strachu z jinakosti, politického populismu.

Vděčím za život postupující frontě, která zastavila vraždění v Osvětimi a nasměrovala transport i s mojí těhotnou maminkou do Terezína. A lékaři, který ji nedonutil ke kyretáži, jak bylo v Terezíně pravidlem.

Moje životní zkušenost a má víra mě vedou k přesvědčení, že etnická, nacionální a náboženská uzavřenost je cesta špatným směrem a také že svoboda je nedělitelná a všichni jsme MY. Že tíha odpovědnosti za svět, který nikdy v minulosti nebyl natolik JEDEN pro všechny jako dnes, předpokládá „bourání plotů“, a ne jejich budování, ať už v myslích lidí nebo mezi státy a kulturami.

Že lpění na jedné jediné pravdě, ať pramení z náboženského či politického přesvědčení, je jako vítr, který věští bouři. Že cesta před námi vede do neznáma a na jejím konci je TAJEMSTVÍ, ať je jeho jméno jakékoliv, a že by to měla být cesta sdíleného lidství, byť nám různí demagogové budou opakovat, že „oni nejsou my“.

Nedělám si iluze, že to bude cesta bez konfliktů a obětí. Stojí však za námahu, pokud si některá dějinná kataklyzmata nechceme zopakovat. Tentokrát v soudobém hávu moderních technologických a komunikačních

možností s ničivým zbrojním potenciálem v zádech. A říkáme-li tomuto scénáři NE, musíme také vědět, že síla argumentů sama o sobě nestačí, pokud za ní není také síla emocí, osobní odvaha a nasazení až po samu mez sebeobětování.

Takto chápu dluh k obětem holokaustu, všech genocid, náboženského, rasového, politického... útlaku. To NE ale nesmí znít osamocené a jen občas, ale neustále, nahlas a z mnoha hrdel.

Autor je slovenský politik, sociolog, prognostik a podnikatel žijící v Česku. Narodil se v březnu 1945 v Terezíně, který tehdy sloužil jako koncentrační tábor pro Židy z celé Evropy.

JAK VYSTOUPIT Z ŘADY

Americký historik Timothy Snyder před časem vzbudil pozornost svým dvacetibodovým návodem na aktivní občanství, pomocí něhož je možné čelit nejistým časům, v nichž žijeme. Instrukce jsou šity na míru trumpovské Americe, jinak jsou ale univerzálně použitelné. Na tento návod si autorka glosy vzpomněla, když se ponořila do detailů života ženy, od níž dělí Snydera Atlantský oceán a téměř dvě století. Ženy, kterou po generace vynucované čtení jejího díla zaktovilo v myslích mnoha lidí jako smrtelně nudnou budovatelku kýčovitých vesnických idyl.

Jenže Božena Němcová by si mohla ze Snyderova seznamu odškrtnout většinu položek. Počítat si vyčistit nemohla ani si nedávala pozor na sociální síť, ale jinak by v tuhém režimu bachovského absolutismu druhé poloviny 19. století ve snyderovském testu sebevědomého občanství obstála na výbornou: nehrbila se předem, rozhodně se nebála - bok po boku s manželem Josefem - vystupovat z řady, psát pravdu a bojovat za ni. Účastnila se demonstrací radikálních studentů, podpořila zakázaného Karla Havlíčka. V tom všem pokračovala i přes intenzivní policejní dohled a také poté, co kvůli svému politickému angažmá přišel její muž o práci. Snyder nabádá bránit a podporovat média - Němcová kudy jezdila, tudy vyzývala lidi, zejména obyvatele vesnic, aby si předpláceli noviny. Půjčovala i rozdávala knihy, v Domažlicích se dostala do konfliktu s místní „honorací“, když navrhla, aby místní knihovna, která byla přístupná jen lidem z vyšších vrstev, otevřela dveře všem. Spisovatelka, která sama po většinu života trpěla existenční nouzí, i z toho mála, co měla, pomáhala jiným (často přes rozladění svých mecenášů). Při tom všem byla vášnivě zaujatá pro věc, čímž by se bezpochyby stala terčem útoků i dnes. Až bude někdo hledat inspiraci pro aktivní občanství, je dobré vědět, že místo do Ameriky může nakouknout do vlastní a překvapivě hluboké historie.

*Silvie Lauder,
Respekt 6/2020*

AKTUALITY

Misijní klubko z Letohradu a Slatiny nad Zd. srdečně zve děti na **Misijní karneval** v neděli 23. února 15 - 17.30 h. v Orlovně.

Na děti a dospělé čeká odpoledne plné her, soutěží a písniček, pro každého připravíme malý dárek i něco dobrého na zub. Těšíme se na vaše masky.

PŘÍPRAVA NA PRVNÍ SVATÉ PŘIJÍMÁNÍ 2020

Setkávání rodičů na faře

Středa 29.1. 19:00

Čtvrtek 27.2. 19:00

Příprava při dětských bohoslužbách

Začátek přípravy dětí při dětských bohoslužbách na Kunčicích a **představení třetřáků ostatním dětem**, které běžně na Kunčice chodí **5. 2. od 18:00 na Kunčicích**. Doporučujeme, aby děti na dětské bohoslužby docházely – snažíme se vytvořit pro ně malé společenství, aby se navzájem poznaly.

Neděle 22. 3. v 9:30 na Orlici

Třetřáky a ostatní děti, které půjdou k 1. sv. přijímání, představíme farnosti při nedělní bohoslužbě na Orlici.

Společný výlet neděle 29.3.

Po nedělní bohoslužbě na Orlici bychom chtěli vlakem ve **12:01** odjet na Králíky. Společně bychom se prošli nahoru a strávili spolu nedělní odpoledne. Zveme celé rodiny (zpět 16:10 z Králík, nebo 17:18). Prosíme, nahláste účast (počet dětí a dospělých) do konce února Janě Andrášové (andrasova.jana@dihk.cz)

Pašije na Velký pátek 10. 4. od 15:30

Tento rok bychom chtěli poprosit rodiče dětí, které půjdou k 1. sv. přijímání, aby se ujali čtení pašijí při obřadech na Velký pátek. Zkouška proběhne podle domluvy přímo v letohradském kostele, prosíme konkrétní osoby, aby se spolu domluvily na termínu.

Květnová slavnost

20. 5. 17:00 Svátost smíření pro děti (nabízíme možnost svátosti smíření i pro rodiče), které půjdou k 1. sv. přijímání **V KOSTELE NA ORLICI**

23.5. Společná příprava dětí na nedělní slavnost, čas domluvíme podle potřeby

24. 5. Slavnost, při které půjdou děti k prvnímu svatému přijímání. (příchod dětí cca v 9:00) *Jana Andrášová*

Přátelství Boha krtem přijali

12.1. Meda Peškarová

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

24.1. Václava Motla 82 let

Přijetí svátosti nemocných nabízíme při nedělních bohoslužbách 15. a 16. února.

Přijetí svátosti biřmování - zveme mládež (od 14 let) a další zájemce.

Příprava začne od září 2020 v pátek na faře. Přepokládaný termín slavnosti je červen, nebo podzim 2021. Prosíme zájemce, aby se přihlásili panu faráři (osobně, mail, telefon).

Ty, kteří pečují o naše kostely, zveme k setkání na faře.

Na čtvrtek 13. 2. od 17 hod. zveme ty, kteří se starají o letohradský kostel a filiálky. Ti, kteří pečují o orlický a kunčický kostel, jsou zváni na čtvrtek 20. 2. od 17 hod.

Vernisáž - Obrazy Tomáše Rybičky, malujícího hlavou.

13. 2. v 17 hod. v evangelickém kostele. Unikátní obrazy Tomáše Rybičky, malíře který nemaluje rukou, nohou ani ústy, malíře malujícího hlavou. Součástí programu je úvodní slovo, promítnutí krátkého filmu Tomáš, hudební doprovod Anny Kůdelové a Matyáše Kellera.

Fitmami - Minikurz cvičení maminek s dětmi s Monikou Tóthovou

14. 2. 10 - 11 hod. v Centru pod střechem - Vstupné 400 Kč/5 lekcí.

Lekce Fitmami jsou speciálním fitness programem pro maminky a jejich miminka nebo malé děti.

Hasičský ples - SDH Kunčice

15. 2. v Orlovně.

Skupina rodičů - vede psychologka Mgr. Simona Hybšová v Centru pod střechem

19. 2. v 9 - 11 hod. Vstupné 50 Kč.

Náplavky

20. 2. 13 - 17:30 hod. v Centru pod střechem Svěpomocná skupina složená z přistěhovaných rodin. První růže pro Zámecký park, povídání a tvoření. Vstupné 50 Kč

Cestopisné čtvrtky - Malajsie

20. 2. v 15 hod. v restauraci Nový dvůr Barvy Malajsie - Marcela a Vladimír Náhlíkovi. Zelený Kuala Lumpur - město mnoha tváří. Deštný prales a jeho poklady. Místa, kde pěstují nejlepší čaje. Návštěva u domorodců v džungli. Pestrost kultur a náboženství.

Dívčí válka - divadlo z Dolní Lipky

21. 2. v Orlovně.

Náplavky

27. 2. 13 - 17:30 hod. v Centru pod střechem. Zábavnou historií Letohradu nás provede pan Kamil Moravec, kronikář města. Pro děti bude připravena tvořivá dílnička s vstříhovánkami.

Česká křesťanská akademie vás zve:

- na přednášku **B. Rolla: „Bejamin Roll o Milionu chviliek“** 7. 3. v evang. kostele v 19 h.

- na divadelní představení **Jany Ungerové a Václava Dostála „Tehdy odpoledne přelo“**. 8. března v 17. hod. v Orlovně.

ÚNOR VE STREETU

Taušlova 714, Letohrad

Tel. č.: 731 420 344

Facebook: NZDM Street-Letohrad

10. - 16. 2. JARNÍ PRAZDNINY VE STREETU

V jarních prázdninách bude Street otevřený 10 - 16:30 hod. Neváhej a přijď!

13. - 14. 2. VÝROBA VALENTÝNEK

Líbí se Ti někdo a nevíš, jak mu projevít náklonost? Tak si přijď do Streetu s námi vyrobíš valentýnku a překvap dotyčného.

17. 2. KLUBOVÝ TURNAJ VE FOTBÁLKU

Přijď si do Streetu zahrát fotbálek mezi kamarády, nebo to můžeš nandat pracovnícím. Čeká Tě sladká odměna.

Každý pátek DESKOBRAŇÍ

Nudíš se? Přijď si s námi do Streetu zahrát libovolnou deskovou hru.

Téma měsíce: ÚCTA A RESPEKT K ŽENÁM

Víš jak se chovat k ženám? Jak se projevuje malíčkosti, které vyjadřují úctu a respekt k něžnému pohlaví? Ne? Nevadí, přijď si s námi o tom popovídat do Streetu.

PODĚKOVÁNÍ

ZA TŘÍKRÁLOVOU SBÍRKU 2020

Letošní jubilejní 20. Tříkrálová sbírka přinesla nejen radost a požehnání do našich domovů, ale především konkrétní pomoc pro lidi z našeho okolí, kteří ji potřebují. Sběrka je také krásnou ukázkou toho, že dokážeme i v dnešním světě spolupracovat na společném díle: Charita, obecní úřady, farnosti, občanské spolky, stovky dobrovolníků a tisíce lidí vidí v TS smysluplnou akci, do které se obětavě zapojují.

„Naše dobré skutky jsou jako malinké hořčičné zrnko, jež se vůbec nepodobá nádhernému stromu, který z něho jednou vyroste. Přesto mají sílu a schopnost, aby přinesly trvalý užitek,“ řekl Basil Veliký.

Jako organizátor akce a příjemce vybraných peněz Oblastní charita Ústí nad Orlicí upřímně děkuje všem vám, kteří jste se na Tříkrálové sbírce podíleli buď jako dobrovolníci nebo přispěvatelé.

Podrobné výsledky najdete na webu OCH www.uo.charita.cz

Všichni koleďníci a organizátoři jsou zváni 26.2. na divadelní představení „Zapomenutá pohádka“ v 17 h. v Klubu Na Střelnici, Karla Čapka 374, Králíky.

Markéta Drmotová, tel. 734 769 713

LETOHRADSKÁ SBÍRKA PRO UPRCHLICKÝ TÁBOR V ŘECKU

Začátkem ledna proběhla v Letohradě na faře humanitární sbírka pro uprchlický tábor Vial na řeckém ostrově Chios. Sbírkou pořádal podle vzoru brněnského spolku „My je v tom nenecháme“ Lukáš Záluský.

Kdo jsou „My je v tom nenecháme“ a co se stalo na podzim v Brně?

Dobročinný spolek „My je v tom nenecháme“ založilo několik mladých maminek z Brna v říjnu 2019. Byly zasaženy osudy uprchlíků a naštvány nečinností politiků. „*Jeden skutek je lepší, než tisíc velkých slov o tom, co by se mělo udělat...*“, říkají, a tak se rozhodly NĚCO udělat. Hned v říjnu zorganizovaly sbírku šatstva, bot, plen, hygienických potřeb a dalších věcí pro jeden z nejhůře dostupných uprchlických táborů na řeckém ostrově Chios. Jejich iniciativa se setkala mezi brněnskými obyvateli s velkým ohlasem. Vybralo se 10 t oblečení, plen, kočárků a dalších věcí, které šesti auty dobrovolníci hned odvezli na Chios, a tam ve spolupráci s norskou humanitární organizací „IRIS CENTER“ rozdali těm nejpotřebnějším. Oblékli a obuli tehdy kolem tisíce lidí. Protože zakladatelky sdružení viděly, že jejich nápad má smysl, a také podporu mnoha lidí, kteří nechtějí jen koukat, ale přispět svým podílem ke konkrétní pomoci, utvrdily se v tom, že budou pokračovat: „*Z ničeho vyvstalo tolik dobrého. Lze to ukončit? V každém malém příběhu, co se kolem nás odehrá od začátku, vidíme, že stačí, aby se pár lidí od hloubi srdce rozhodlo jednat, a pak se hýbou hory,*“ podělila se jedna ze zakladatelek na facebooku.

Lukáš Záluský z Letohradu byl jedním z dobrovolných řidičů, kteří v prosinci 2019 vezli věci na Chios. Na základě toho, co tam viděl, se rozhodl vrátit se tam s další pomocí, a uspořádal v Letohradě v průjezdu fary humanitární sbírku. Zeptali jsme se ho:

Jak to v uprchlickém táboře Vial na ostrově Chios vypadá?

Tábor byl navržen pro 1.500 lidí, ale přebývá v něm více než 6.000 lidí, možná až 8.000. Velká část jsou Syřané. V jedné zděné budově je kancelář Ministerstva vnitra, kde se lidé registrují, a dostávají uprchlickou kartu, na které jsou jejich osobní údaje, rodinné poměry atd. Pak čekají na ID, aby se mohli dostat na pevninu. Někdo se na pevninu dostane za měsíc, někdo tam čeká už čtyři roky.

Podmínky v táboře jsou otřesné. Netušil jsem, že něco takového je vůbec možné. Zdálky to vypadá jak obří festival - bláto, igelity, chodníky vysypané z odpadků. Je tam několik málo stavebních buněk, několik

stanových přístřešků bez podlah, které jsou různě přeházené dekami a igelity, protože do nich teče a několik turistických stanů. Odhadem polovina lidí žije ve vykopaných dírách přikrytých igelitem. Když zaprší, a díry se zaplní vodou, nemají kde být. Na toto množství lidí je jedna sprcha a sociální zařízení. Jídlo mají dvakrát denně. Ke snídani je hrst oříšků. Na ně se čeká fronta 4-5 hodin. K obědu je hrst rýže, nic jiného. Lidé jsou pochopitelně vystresovaní, a ve frontě na jídlo obvykle nastane konflikt. Kdo má peníze, může si přilepšit nákupem ve městě, protože pohyb po ostrově je volný. Kdo nemá peníze, má smůlu a hlad. Lidé tam jsou zbědovaní, vystresovaní. Do tábora nesmí Červený kříž ani Lékaři bez hranic.

Jak je to možné?

Nechápu, proč to tak politicky funguje. Z mého pohledu by bylo snadné zamezit, aby tam lidé vůbec připlouvali, protože to, co je tam čeká, není lepší než to, z čeho utíkají. Z mého pohledu by bylo snadné, aby tam armáda vybudovala latríny, provizorní koupelny a zavezla tam starou polní nemocnici. Nevím. Neznám řešení, ale podmínky v táboře jsou nelidské.

Působí v táboře nějaká humanitární pomoc?

Kromě jedné řecké tříčlenné dobrovolnické skupiny zde působí jediná: Norka Janne Hegna a humanitární organizace „IRIS CENTER“, kterou sama založila. Janne tam pracuje už čtyři roky, shání materiální pomoc a dobrovolníky, kteří tam jezdí na 90denní turnusy věci třídít a distribuovat lidem. Samotná distribuce má přísná pravidla, jen tak je možné, aby to fungovalo. Je tam asi 40 lidí z řad uprchlíků, kteří pomáhají třídít oblečení, pak asi 10 dobrovolníků, také z řad uprchlíků, kteří ve svém sektoru vytipovávají ty nejubožejší lidi, kteří potřebují akutně pomoci. Ti dostanou kartičku, na kterou pak dostanou konkrétní věci. Lidem, kteří kartičky nemají, se bohužel nemůže dát nic, aby to mělo systém. Díky tomuto systému může distribuce probíhat nekonfliktně, navíc se pomoc dostane těm, kteří ji opravdu potřebují. I naše pomoc je určena těm, kdo jsou na tom nejhůře. Věci se třídí 10 km od tábora, a před táborem je pak rozdáváme lidem. Přímo do tábora se nesmí. Lidé s kartičkami si stoupnou do fronty a něco dostanou. Nikdy to ale nemůže pokrýt všechny zájemce.

I když přímo v táboře jste nebyl, dá se říct, jaká tam panuje atmosféra?

Byl jsem tak sto metrů od tábora, ale z lidí ve frontě jsem vyčetl totální beznaděj, stres, zoufalství. Někteří se klepali... Není divu - bydlí s dětmi v blátě v džungli...

Janne za tu dobu musela otupět, aby tam mohla být. Rozdává kartičky podle toho, kdo přijede, a co přiveze. Pláč a zoufalství se snaží uklidňovat. Teď v zimě to tam je zlé... Ale je tam sama, když nepočítám ty dobrovolníky. Nemůže dělat víc, než dělá.

V takovém prostředí není daleko ke konfliktu. Jak se to řeší?

Vlítne tam policie, která má za úkol ihned dát věci do pořádku. Byl jsem svědkem toho, že ve frontě na jídlo nastala rvačka. Přijela policie, která naházela mezi lidi - včetně žen a dětí - slzný plyn, a policisté udělali hradbu ze štítů. Lidé neměli kam utéct. Všude byl slzný plyn. V této situaci se jeden muž posadil na betonovou zeď uprostřed, holýma rukama rozhrnul žiletkový ostnatý drát, a podával děcka z jedné strany té zdi na druhou, kde je další lidé přebírali.

Jaký zážitek byl pro vás nejsilnější?

Právě to oblékání dětí, když jsem tam v provincii byl. Co dítě, to osud. Bylo těžké koukat na děti v otrhaných pantoflích nebo bez bot, na které se nedostaly boty, nebo mimina, na která se nedostaly plíny... Bylo emotivní vidět dvouleté dítě, které si vybralo čepici, a mělo radost, že na ní je obrázek. Nebo spokojenost dítěte, které dostalo suchou plínu. Když děti ve frontě zlobily, rodiče jim na mobilu pustili „Prasátko Pepa“ nebo „Baby Shark“, pohádky, které známe i my. Všechno to jsou lidé jako my! Pořád jsem si opakoval: „Co kdybych tady v té frontě stál já se svými dětmi?“ Tolik jsem nad tím vším přemýšlel - jak je tohle v 21. století možné? - a nic jsem nevymyslel...

Byl jste spokojený s tím, co se v Letohradě vybralo? A jaký bude další osud této sbírky?

Ano, jsem z toho nadšený! A moc děkuji všem dárcům, ženám, které věci třídily a farnosti za poskytnutí prostoru pro sbírku. Vše je moc důležité. Vybralo se 1,4 t krásných a užitečných věcí - 429 bot, z toho 238 dětských, 400 zimních bund, z toho 174 dětských a 20 kombinéz, přes 3.000 ks plínek a 17 kočárků, 77 pytlů a 27 krabic dalších věcí. Dostali jsme od dárců peníze na cestu. (např. trajekt stojí 12.000 Kč, mýtné 6.000, půjčovné auta 12.000 Kč atd.) Věci poveze do Řecka dodávkou 3. února. Tam je hned rozdáme, a vrátíme se domů. Upřímně děkuji vám všem, bez vás bych to nezvládl. Já jsem jen delegát vás všech a Janne je za naši pomoc velmi ráda.

Proč děláte to, co děláte?

Přijde mi hodně divné, jaký je u nás strach z uprchlíků, které jsme v životě neviděli. Stydím se za naše politiky, které ohrožuje přijetí 40 dětských uprchlíků. Je mi úzko z toho, co na nás valí média - ta atmosféra strachu... Ale lidskost a solidarita by přece měly být nad tímto strachem, ne?

Viděl jsem, jak to na Chiosu vypadá. Otrásl to mnou, a chci pro ně dělat aspoň něco málo i dál. Dělam to, protože to můžu udělat. Myslim, že to je normální. Když potkáte na ulici dítě, které má na nohách místo bot igelitové sáčky, tak mu pomůžete... Přesvědčil jsem se, že lidé u nás jsou ochotni pomáhat, jsou štedří, a osudy uprchlíků kdesi v Řecku jim nejsou lhostejné.

A my vám, Lukáši, přejeme šťastnou cestu na Chios i zpět, a děkujeme za to, jak pomáháte. /M

BLAHOPŘÁNÍ

Iva Marková mně darovala dvě knížky. První je dalším souborem rozhovorů z Okénka. Přesto, že jsem je četl, jak postupně vycházely, hned jsem se do nich znovu začel.

Iva má vzácné dary, lidé jí důvěřují, protože jim umí naslouchat a pak vybere to podstatné z toho, co jí řekli. Vyslechla více lidí, než kolik bylo rozhovorů a lidé jí toho svěřili víc, než se dostalo na papír. Díky Ivě se k nám dostaly drahocenné střípky z krásy těchto osobností – aby nás trvale okouzlovaly a hřály.

Knihu můžete zakoupit v Informačním centru v Letohradě na náměstí nebo objednat telefonicky na: 605 287 058. /v

ANEŽČINY DOBROTY

Den před Silvestrem jsem jela autobusem z Letohradu do Žamberka. Na návštěvu k Vypelčatům.

Venku nebylo skoro živáčka, do autobusu se mnou nastoupila celá jedna paní. Všichni asi sbírali energii na bujaré silvestrovské oslavy. U takového trochu morousovitého řidiče (ale kdo by v tomto ospalém a sychravém čase vypadal jinak, že?) jsem si zakoupila lístek a pohodlně jsem se uvelebila na jedné sedačce u okýnka, začala jsem se oddávat sladkému nicnedělání a snažila se zapomenout, že mi je kosa.

Dobrý den, dobrý den, jedete do Ústí?

Na schůdkách se nejprve objevila hlava v kšiltovce a pak i její pokračování. Jednalo se o muže středního věku v teplácích a šušťákovce, který vypadal hodně zmateně. Bylo patrné, že jde o člověka s nějakou formou mentálního postižení.

Řidič mu vysvětlil, že on do Ústí nejede, že platí prázdninový jízdní řád, ať se mrkne na tabuli, jak to jezdí, nebo že může vlakem, který by měl jet za chvíli. Pán z toho byl krajně rozčilen a drmolil, že on vlakem v žádném případě nikdy nejede. Nicméně poděkoval, otočil se a vylezl ven. Z okýnka jsem viděla, jak jeho postava se svěšenými rameny bezradně přešlapuje na chodníku.

Vyjeli jsme. Po zhruba pěti metrech však řidič najednou prudce zastavil.

Stalo se něco?

Stalo.

Řidič jako by vylezl ze své preventivně nabručeně klamavé ulitky a jen tak v tenké košili vyběhl z autobusu na mráz za oním zmateným pánem, který pořád ještě bezmocně kroužil po autobusovém nádraží. Dovedl ho ke správné zastávce a na tabuli mu ukázal, kdy že mu přesně jede spoj na Ústí. Pak se otočil, vyběhl beze slova nahoru, na řidičské místo, zpět do své ulity. Vyjeli jsme.

I když do autobusu proniklo spoustu mrazivého vzduchu dlouho otevřenými dveřmi, všimla jsem si, že je mi zničehonic hezky teplo. Hlavně u srdce.

Díky, pane řidiči!

/AN

ZASE ÚNOR

Sluníčka málo, sníh skoro žádný, v noci mráz, ve dne teplo, chřipky, choroby, pitomá zima. Pěkná depka by z toho mohla být, navíc, když je zase v kalendáři únor. Mám ho za špatný měsíc, ten v roce 1948 jsem jako čtrnáctiletá zažila a s jeho výdobytky se celý život potýkala. A ne že by jim byl konec.

Donekonečna bychom, my pamětníci, měli opakovat, že ta únorová vítězná vláda lidu dokázala spotřebovat a vyplýtvat vše, co naše země i přes nacistickou totalitu uchovala a zahospodařila. Vůbec mi nejde o pozemské statky, i když jejich krádeží vše začalo.

Tím největším zločinem byl zásah do duše národa. Podněcování nenávisti, závisti, dělení lidí do skupin podporovaných a těch, jimiž je třeba veřejně opovrhovat. Zastrasování kombinované s vynucovaným souhlasem s nelidským počínáním. Imputovaná víra, že ti mocní dobře vědí, co činí, že ti předchozí byli nepotrestaní zločinci týjící z práce lidu. Volební systém, který umožňoval volbu právě jen vedoucí strany. Denodenní obavy, lži, nemožnost říci vlastní názor, dobrat se pravdivých informací a nakonec i dobrat se práva.

I když se časem hrany těch nepravostí obrousily, všichni, kdo dospívali a jako dospělí pracovali ještě před rokem 1989, si jejich stopy v sobě nesou, přinejmenším jako nedůvěry k věcem veřejným.

Dnešní dospívající mládí není, pokud je nestačí infikovat vlastní rodina, ochotno naslouchat zkazkám šedesát a více let starým. Nemá na to čas, nevěří, ti staří se nezdají být objektivní, konec konců, vždyť oni sami v těch špatných časech působili.

Každé mládí má právo na optimistický pohled do budoucnosti. Mám obavy, aby nová generace nepřehlédla zdánlivě drobnosti, jež ti, co touží po neomezené moci, upravují k svému prospěchu.

Společnost mluví všude a vždy víc o penězích než o dobře vykonané práci.

Hrdinou je miliardář, málokoho zajímá, jak ke svým miliardám přišel. Bylo to poctivou prací? Bylo to geniálním nápadem? Bylo to rafinovanou likvidací menších provozů? Bylo to nepoctivým užitím dotací?

Máte-li dostatek peněz, můžete nejen žít na vysoké noze, jak by řekla moje babička, můžete si dokonce koupit prodejné novináře, politiky, úředníky pracující ve váš prospěch, ty, kteří budou vás, boháče, velebit, ukazovat, jak jste pracovitý, spouštět kolem vaší osoby příjemnou mlhu a napadat každého, kdo se bude snažit odkrýt vaši pravou tvář.

Mohu člověku, který plamenně brojí proti neziskovým organizacím - a řada sociálních služeb je právě v režimu neziskových organizací - věřit účast nad vyhořelým domovem a smrti mentálně postižených? Kdyby sociální služby nebyly vládou poddimenzovány tak strašně, jak jsou, noční službu by měl dostatek opatrovníků a k něštěstí nemuselo vůbec dojít. Všimnou si lidé téhle věrolomnosti?

O „keccání“ v parlamentu versus „makání“

vládní strany jsme toho slyšeli mnoho. Ani mně se nelíbí křik vzájemně si nenaslouchajících poslanců, jejich nevěčná vystoupení. Vždycky si znovu musím zopakovat: také jsi své poslance volila, dej si příště větší pozor. Parlament je od toho parlament, aby tam probíhala slovní utkání, zápasící o prosazení cílů politických stran. Ne o moc, ale o cíle, ke kterým ve prospěch země a národa směřují. Vášnivé debaty by měly končit rozumným kompromisem.

Zničit parlament, to se také podařilo v únoru 1948. Skončí-li parlament i senát, otevřou se doširoka dveře autoritářské moci.

Společnost mluví víc o úspěchu a chvilkových celebritách, než o usilovné a obětavé práci a slušnosti.

Může být vzorem pro mladé prezident, který se za svůj omyl nedokáže omluvit?

Jsme taková země, která se vztahovala k výjimečným lidem. Od dětství jsme slyšeli o neohrožených husitech, o mlčenlivosti, která stála život Jana Nepomuckého, o statečných českých spisovatelích Havlíčku-Borovském, Boženě Němcové, Tylovi, Čapkově, Masarykovi...

Tyhle mimořádné osobnosti nesloužily jen jako historické vzory. Sjednocovaly nás. S jejich osudem jsme věděli, že život není lehký, že na štěstí nikdo nemá nárok, že i v těch nejmizernějších podmínkách lze přežít s poctivým čelem, že je důležité, jakou stopu po sobě zanechám. Pověst dobrého učitele, poctivého řemeslníka, spravedlivého soudce, svědomitých rodičů...

Osobnost, ke které bychom se mohli vztahovat, již bychom věřili, která by zase ve světě získala pro naši zemi uznání, chybí. Byla tu, není tu.

Přeju si takovou osobnost najít. Ne proto, aby vykonala veškerou namáhavou práci na nápravě charakteru našeho národa. Proto, aby nás sjednotila.

Nejednotnost a záměrné zpochybňování historie, vědy, práva, společenských zvyklostí, to je ještě šířeji otevřená brána těm, kteří touží uchvátit moc do vlastních rukou.

Ta starost, jak většinou nebýt slepí, jak se nenechat obalamutit, jak se vyhnout špatným koncům, ta mě v únoru trápí víc než jindy.

Jak jste na tom vy?

/EN

10 ÚSPĚCHŮ UKRAJINY V r. 2019

David Stulík

Stalo se již tradicí se na začátku každého nového roku ohlédnout zpět za úspěchy a neúspěchy v roce minulém.

Český čtenář, divák a posluchač se toho o Ukrajině, o zemi ne tak vzdálené, zato dů-

ležitě pro evropský kontinent, bohužel moc nedozvěděl.

Maximálně se k němu dostaly většinou negativní zprávy a nebo zprávy o tragických událostech. Z těchto informačních střípků může vzniknout mediální obraz země neúspěšné, nad kterou je možné leda tak zlomit hůl.

Dovolte mi proto vás přesvědčit o opaku! Ne, nebudu se snažit být vyvážený a rovnou zde uvedu jen pozitiva, aby se tak aspoň trochu vyvážily misky vah s mediálním obrazem Ukrajiny. Samozřejmě, je mi jasné, že na každý z těchto následujících 10 bodů se dá použít věta „ano, ale...“.

Je nesmírná škoda, že přes nekončící příval negativních informací o Ukrajině nejsme schopni si všimnout, že na východ od nás v Evropě probíhá (asi delší než u nás) přeměna velké postsovětské země na možného moderního a dynamického ekonomického tygra. Výběr 10 úspěchů Ukrajiny v roce 2019 byl těžký, protože oněch úspěchů Ukrajiny je celá řada. Nezmínil jsem tady například vítězství Ukrajiny na fotbalovém mistrovství světa do 20 let.

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na to, že k těmto úspěchům Ukrajina nepřišla najednou, ale že jde o úspěchy, které jsou následkem a důsledkem změn a reformů uskutečněných v zemi od roku 2014.

1. Hospodářský růst

V roce 2019 podle odhadů zaznamená Ukrajina nejvyšší hospodářský růst (3,5%) od začátku ekonomické krize v roce 2008. Hospodářský růst měl navíc během roku 2019 spíše rostoucí dynamiku. Zatímco v prvním čtvrtletí vynesl 2,5%, už v druhém čtvrtletí dosáhl 4,6% a ve třetím kvartálu 4,2%. I v následujících letech má tendence růstu HDP ještě nabrat na síle (v 2020 na 3,7%, 2020 na 4,1%). A to vše navzdory pokračující ruské agresi proti Ukrajině, která znamenala ztrátu třetiny průmyslového potenciálu země a také nutnost investovat do obranyschopnosti země (až 10% státního rozpočtu) místo větší podpory investic do rozvoje, například infrastruktury. Také nesmíme zapomenout, že růstový potenciál země stále významně omezuje korupce a byrokracie. A v neposlední řadě pozitivně ovlivní HDP i blížící se uvolnění trhu se zemědělskou půdou, které má podle odhadů zvýšit HDP Ukrajiny o minimálně další 1%.

2. Posilování hřívný a růst zlatých a valutových rezerv

I díky solidnímu hospodářskému růstu, makroekonomické stabilitě se dařilo i hřívně, ukrajinské měně. Ta se stala v roce 2019 nejrychleji posilující měnou ve světě, když vůči dolaru dokázala posílit o 19%.

Tyto skutečnosti přispěly k tomu, že zlaté a valutové rezervy v roce 2019 (25,3 mld dolarů) narostly o 22% a byly tak nejvyšší od roku 2008. Za zmínku stojí, že od roku 2014, kdy byly pouze ve výši 7,5 mld dolarů a zemi tehdy skutečně hrozil ekonomický kolaps, rezervy neustále postupně narůstaly.

3. Růst obchodu a orientace na EU

Po Euromajdanu, který byl reakcí veřejnosti na odmítnutí ex-prezidenta Janukovyče podepsat Asociační dohodu s EU, nakonec vstoupila v platnost nejen sama tato dohoda, ale i její klíčová součást - dohoda o volném obchodu (tzv. DCFTA). Ta, když se celá naplní, povede k tomu, že se Ukrajina stane součástí evropského jednotného trhu.

DCFTA prakticky okamžitě uvolnila obchod s 96% všech výrobků vyvážených do nebo dovážených z EU a pomohla tak k rychlé reorientaci ukrajinského zahraničního obchodu z postsovětského prostoru na evropské unijní trhy. A i když ukrajinští výrobci potřebovali čas na přizpůsobení se požadavkům a standardům EU, tak jsou výsledky v prvních letech platnosti DCFTA pozoruhodné.

Dynamika růstu ukrajinského zahraničního obchodu s EU je nejvyšší mezi všemi destinacemi. Obchod s EU, který rostl do loňského roku dvoucifernými tempy (20-25%), loni sice trochu zpomalil na 7%, se za posledních 10 let zdvojnásobil. EU se stala největším obchodním partnerem Ukrajiny, kde nahradila postsovětské země. Obchod s EU nyní představuje 42% zahraničního obchodu oproti 26% v roce 2013.

4. Rekordní rok v zemědělství

I díky příznivému počasí a zvyšujícím se investicím do zemědělství zaznamenala Ukrajina v roce 2019 rekordní sklizeň obilovin (75 mln tun, nárůst oproti 2018 o 7%).

I v zemědělském obchodě Ukrajiny s EU se projevil vliv DCFTA, i když řada exportních ukrajinských položek podléhá bezcelním kvótám EU. Nicméně, ani to nevadilo, aby se Ukrajina stala celkově třetím největším exportérem zemědělských výrobků (celková hodnota 7,3 mld eur) do Evropské unie, hned za USA (12,3 mld eur) a Brazílií (11,7 mld eur). Co je dále zajímavé, je raketový nárůst (+41%) tohoto exportu. Ukrajina tak měla nadpoloviční podíl na růstu zemědělského exportu z třetích zemí do zemí Evropské unie. Opět tedy začíná platit rčení, že Ukrajina je obilnice Evropy.

5. Růst platů

V roce 2019 se zvedla průměrná reálná mzda o 13%, což umožnilo zvýšit i minimální platy. Ukrajinská minimální měsíční mzda (200 dolarů) byla na konci loňského roku poprvé od získání nezávislosti v roce 1991 vyšší než v Rusku (195 dolarů) nebo v Bělorusku (177 dolarů).

Průměrný plat v loňském roce poskočil (v přepočtu na dolary) na 450 dolarů oproti 200 dolarům v roce 2016.

Tyto ekonomické výsledky mají přesah i na další oblasti:

6. Boom turistiky

Díky zavedení bezvívového režimu s EU (v roce 2017) se zvedla i prestiž mít ukrajinský cestovní pas. Za posledních 10 let se zdvojnásobil počet zemí, kam ukrajinští ob-

čané mohou jezdit bez víz. Na mezinárodním Henlyeho žebříčku, který měří prestiž a „sílu“ jednotlivých národních pasů, se Ukrajina nyní umístila na 43. místě a stala se tak šestou nejdynamičtější zemí světa v tomto mezinárodním srovnání.

Díky bezvívovému režimu a vstupu nízkoklasových aerolinek na ukrajinský trh nastal silný nárůst počtu ukrajinských občanů, kteří navštívili EU. Loni to byli 3 miliony ukrajinských turistů, zatímco během prvního roku bezvívového režimu EU takto navštívilo jen 550 tisíc osob.

Rostoucí poptávka po turistických službách a chuť Ukrajinců objevovat „Evropu“ výrazně pomohla zvýšit nabídku leteckých a železničních spojení mezi Ukrajinou a EU. Nejen do Kyjeva, ale do většiny velkých ukrajinských měst se dnes dostanete s celou řadou nízkoklasových aerolinek včetně velkých evropských hráčů, jako je Ryanair či Wizzair. Do ukrajinských měst začal loni jezdit evropský dopravce FlixBus.

Během loňského roku ukrajinská letiště odobavila rekordní počet pasažérů: celkem 24,3 milionů osob, což představuje meziroční růst o 18,5%.

Největším letištěm v zemi, kyjevským Boryspolem prošlo 14 milionů pasažérů. Pro porovnání, v roce 2014 to nebyla ani polovina - 6 milionů pasažérů.

7. Rozvoj silniční infrastruktury

V roce 2019 bylo v celé zemi postaveno 371 km nových silnic a celkem 2,2 tisíc km silnic bylo opraveno. Opět se jednalo o nejlepší statistiku za posledních 10 let. Letos se očekává, že bude opraveno kolem 4 tisíc km silnic.

8. Kulturní boom

Po Majdanu zažívá velkolepý boom i ukrajinská kultura. Objevují se noví mladí umělci, spisovatelé, básníci, filmaři, zpěváci, herci, malíři, sochaři, atd., kteří mají potřebu reflektovat to, co se poslední dobou v zemi a s jejími obyvateli odehrálo. Důležité a zajímavé je, že většina této nové kulturní vlny je už v mateřském jazyce - v ukrajinštině, což jen přispívá k formování národního sebevědomí a identity.

Zajímavé statistiky nabízí v této souvislosti ukrajinská kinematografie. Zatímco v roce 2013 bylo vyrobeno jen 12 ukrajinských filmů, jejich počet postupně narůstal: v roce 2015 na 24, v 2018 na 48 a v loňském roce to mělo být již 65 filmů.

9. Národní sebevědomí

V porovnání s dobou před Majdanem se změny odehrály i ve společnosti, v jejích náladách, hodnotách a názorech. Ukrajinská společnost, která si prošla a stále prochází zatěžkávacích zkoušek, je dnes více uvědomělá, hrdá a vyspělá.

Oproti roku 2010, kdy se s pojmem „občan Ukrajiny“ identifikovalo jen 57% obyvatel Ukrajiny, je to dnes 65%.

pokračování na str. 10

NÁŠ ROZHOVOR

SNAŽÍM SE DÁT

VYŘEZÁVANÝM FIGURKÁM ŽIVOT

Vlastislav Výchválek (1957) z Dolní Čermné vystavoval v mistrovickém kostele své vyřezávané betlémy. Zeptali jsme se ho:

Jak jste se k řezbářství dostal?

Někdy v šestnácti letech mi děda dal kralický betlém. Do té doby jsem vystříhal betlémy z papíru, ale když jsem viděl tenhle betlém, vystříhávání mě přestalo bavit. Zkoušel jsem vyřezávat, a bavilo mě to. V letech 1972-76 jsem studoval železniční průmyslovku v České Třebové, kde jsme měli výborného kantora na dílně. Pak vysokou školu, to už na vyřezávání nebyl čas, a ani potom během práce v OEZ, zakládání rodiny a stavby rodinného domu. Naplno jsem se k této zálibě vrátil až v polovině 90. let.

Mohl jste pozorovat nějaké jiné řezbáře při práci?

Pan Štěpán v Hnátnici mi v těch mých šestnácti letech učaroval svým polychromovaným betlémem. Jeho práce mě doslova sebrala, a začal jsem dělat podobné figurky jako on. Pan Stejskal z Hnátnice zase dělal nebarvené figurky. Dodnes mám před očima jeho krásné koně s pozadím města. Hodně jsem se naučil od pana Tomka z Kunčic, např. práci s dlátem. Zpočátku jsem dělal nožem, vlastnoručně vyrobeným z břitvy, později z pilky na železo, a postupně jsem se dopracovával ke kvalitnějšímu náradí. Dnes už mám profesionální řezbářská dláta.

Inspirovalo vás nějaké období nebo konkrétní umělec?

Moje srdeční záležitost je Matyáš Braun. Baví mě baroko, gotika... Při hledání pozice pro svou rodinu jsem se inspiroval třeba u Michelangela, El Greca a mnoha dalších. Mám doma plno knížek o výtvarném umění, které jsem rád prohlížel a obdivoval obrazy a sochy v nich vyobrazené.

Když jste se k zálibě v 90. letech vrátil, čím jste začínal?

Začal jsem dělat jednotlivé menší figurky, jednou z prvních byl sv. Josef. Postupně se to nabalovalo, až k velkým betlémům. V Hradci Králové na výstavě jsem tehdy poprvé vi-

děl betlém, dělaný z jednoho kusu. To se mi moc líbilo, a začal jsem to také zkoušet.

Kolik figurek a betlémů jste vyřezal a jak je to časově náročné?

Teď mám kolem 17 velkých betlémů (cca 60 cm vysoké betlémy mají kolem 20-30 postav, vysokých cca 25 cm, největší betlém má 50 postav). Kromě betlémů se snažím tvořit asi 40 cm vysoké jednotlivé sošky, zpravidla různých svatých. Mám jich asi 20 druhů. Nejčastěji to jsou Panny Marie, sv. Florián, sv. Jiří, sv. Jan Nepomucký, andělé. Ten velký betlém trvá kolem 120 hodin čistého času, figurky kolem 20 hodin, ovečku mám vyřezanou za hodinu a půl. K tomu samozřejmě nepočítám práci kolem shánění dřeva, pořezu, ohrabání kůry atd.

Kde jste čerpal výtvarné poznatky, např. ohledně kompozice, proporcí atd.?

Hodně jsem se naučil od Alexandra Kozlova, ukrajinského sochaře, který zde v 90. letech restauroval nějaké sochy. Poradil mi třeba, že figuru musím stavět na těžišti, nebo že naklonění hlavy, ramen a pánve se musí střídát, aby to působilo přirozeně. Někdo jiný mi zase řekl, že když má figura vystrčenou bradu, působí staře. Anebo když dělám oblinu (např. rameno), neobrušuji ten vrchol, ale materiál musím ubírat do kopce, hloubit dolů, a tím vytvářet vrchol. Na vše jsem si přicházel postupně. Co já jsem se třeba nashpekuloval s křídly andělů! Co nebo kdo je vlastně anděl? Má mít ruce? Má mít křídla? Jak ta křídla udělat?

Takže řezbařina vás vedla i k obecnějším úvahám o životě, o víře?

Ano, každá práce má nějaký vývoj. V poslední době jsem dospěl ke koncepci betlémů, s níž souzním i vnitřně. Skládá se ze tří částí: první je svatá rodina, k níž obvykle

udělám i nějakého anděla, hudebníka nebo ovečku. Druhou částí je klanění tří králů a třetí je postava „dobrého pastýře“ – pastýř, který nese ovečku, a který má biblickou řeč symbolizovat Pána Ježíše... Snažím se, aby ve figurkách byl pohyb a život.

Jak se dá ve dřevě dosáhnout pohybu a života?

Třeba u Tří králů se klaní jen jeden, a druhí dva si povídají. Nebo sedící Panně Marii nechám z pod sukně vykukovat nohu, aby nebyla od pasu dolů jen statický špalek...

V některých vašich betlémech má novorozeného Ježíše v náručí sv. Josef. Jak vás napadlo - oproti tradičnímu ztvárnění - umístit miminko do jeho rukou?

To je z trucu. Vždycky jsem si říkal, že to je nespravedlnost, když je Josef zobrazovaný jako starý dědek. Bylo mi Josefa líto. Když se vžijete do jeho situace – to přece musel být mladý, statečný a chytrý chlap! Tak jsem si říkal, že mu dám do rukou Ježíška.

Máte nějaký řezbářský sen?

Ano. Chtěl bych udělat kříž. To je totiž těžké - vymodelovat nahé tělo, a navíc je to tak silný symbol, že se toho člověk trochu bojí... A pak bych chtěl udělat šachy, mám je už léta načrtnuté, tak snad k tomu dojde.

Děkujeme za rozhovor a přejeme pevnou ruku, ostré dláto a dostatek inspirace do dalších let. /M

UŽ Z DĚTSTVÍ MÁM POCIT, ŽE SE KOMUNISTÉ NECHOVÁJÍ DOBRĚ, řekla paní Vaculíková

Ve věku 94 let zemřela Marie Vaculíková, vdova po slavném spisovatelci Ludvíku Vaculíkově. Sama byla autorkou literárně cenných dopisů. U příležitosti úmrtí opět vydáváme její vyprávění pro LN z května 2009 o dětství, rodině i o manželství se známým spisovatelem. Ten zemřel v roce 2015.

Celý život mi moc chybí maminka. I teď ve stáří. Zemřela, když mi bylo sedm. Tatínek se pak znovu oženil. Měly jsme dobrý vztah, ale „maminko“ jsem jí říkat nedokázala. Ona to ale také měla těžké - bylo jí jen 27 let a musela se starat o dvě děvčata - sestru a mě, k nimž pak přibyla ještě její vlastní dcera.

Vyrůstala jsem ve Spešově na Blanensku. Přestože to byl průmyslový, dělnický kraj, měli jsme v obci jen jediného komunistu. Nepracoval, nestál o práci a pil. Už z dětství jsem si proto odnesla pocit, že komunisté se nechovají dobře. A potvrdilo se mi to, když jsem pracovala u Bařů ve Zlíně. Únorový puč tam provedli už o rok dříve. Bařovce na slovo vzaté, s podnikatelským duchem a noblesou, vystřídali lidé, kteří byli morálně i odborně pod jejich úrovní. Proto mě překvapuje, když lidé ještě dnes říkají, že se to nedalo poznat.

Že komunismus je špatný, těžko poznával i Vaculík. Ideově ho přijímal a myslel si, že chyba je v lidech: až odejdou ti a ti, bude

pokračování ze str. 9

83% obyvatel Ukrajiny sociologům v roce 2019 odpovědělo, že se považuje za vlastence. Vlastenectví a identifikace s Ukrajinou je celonárodní záležitostí, týká se i východních a jižních oblastí Ukrajiny - 79% respektive 78% respondentů se považuje za ukrajinské vlastence. I zde je pozitivní dynamika: v roce 2010 se za vlastence Ukrajiny považovalo 76% všech dotázaných.

V roce 2019 byl také historicky největší počet těch, kdo by nyní opět podpořil vyhlášení nezávislosti Ukrajiny - 82% respondentů. Těsně před Majdanem by takovou volbu podpořilo 61% ukrajinských občanů.

10. Spokojenost s celkovým vývojem situace v zemi

Není tedy divu, že ukrajinští občané postupně získávají zpět optimismus, sebevědomí a naději, že se vývoj v zemi ubírá správným směrem.

V roce 2019 si myslel rekordní počet respondentů, že se země vyvíjí správným směrem - celkem 44% oproti 6,9% v roce 2009. Více než 60% dotázaných si navíc myslí, že rok 2020 bude lepší než ten loňský, a tento pocit optimismu, že nejhorší má Ukrajina za sebou, je opět rozšířený po celé zemi.

dobře... Takhle zbloudilo mnoho intelektuálů. Pořád jsem s ním na to téma bojovala. On ale nebyl žádný komunista - to bych si ho nemohla vzít. Mravní zásady jsme měli stejné. Toužil něco změnit, proto dělal v 60. letech to, co dělal. Chtěl tím smýt svou spoluvinu - členství v KSČ.

Neustále čtu nejruznější paměti z gulagů 50. let. Když to ti lidé museli vytrpět, tak my to přece musíme alespoň číst! Vaculík to ale vůbec nedokáže číst. Myslím, že podvědomě cítí vinu. Je sociálně laděný a komunistická strana se podle něj dopustila zrady. Moc ho to zranilo.

Baťu dnes všichni chválí, ale mně tam dobře nebylo. Přijímali každý rok tisíc dívek a tisíc chlapců, panovala tam vojenská disciplína a nebylo tam žádné soukromí. Spaly jsme ve světnicích po šestnácti, na železných palandách pod nepovlečenými pokrývkami. Před šestou nás budila siréna, pak ke korytům, rychle se umýt, tryskem na snídání a honem do továrny. Všechno bylo rozplánované a to mě ubíjelo. Já mám ráda samotou a svoboda je pro mě nade vše.

Život bez přátel by byl pustý. Půl života, čtyřicet let v komunismu, byl skutečný život jen ten s přáteli. V zaměstnání a všude jinde se člověk musel přetvařovat.

Manželství má být partnerství, ne poddanství. Když jsem poznala Vaculíka, sama sebe jsem přeškrtnula. Udělala jsem z něj člověka důležitějšího, než jsem byla sama, a dostala do velké závislosti na něm. Tehdy to tak bylo obvyklé, ale dnes bych to nikomu neradila. Každý by i v manželství měl zůstat svébytnou osobou. Když se totiž potom něco stane, přijedete o všechno.

Člověk by se v manželství měl připravit na nehorší. Neměl by si myslet, že když má vztah jistý dnes, musí to být navždy. Já jsem si to myslela. Vaculíka jsem obdivovala naprosto nekriticky. Měl mužný šarm, velkou přitažlivost. A přilnula jsem k němu o to víc, že jsem neměla maminku. On mi ji nahradil.

Jsem věřící, ale na mši nechodím. Mám ráda obřady, ale ne dogmata. Do kostela chodím mimo mši, protože věřím na promodlená místa. Sednu si do ticha a jsem sama. Na mších se ostýchám, mám zábrany říkat modlitby a vstávat a sedat si na povel s ostatními.

Nejtěžší byl pro mě přelom 60. a 70. let. Byla to doba Vaculíkovy první nevěry, v roce 1968 navíc nejstarší syn Martin odešel do Francie a já byla sama na dva mladší kluky. Byt jsme měli prošpikovaný odposlechy, jedna kamera nám mířila do obývacího, druhá do kuchyně. Do té doby se nechci vracet ani v myšlenkách a sama sebe obdivuju, že jsem to vydržela. Odposlechy jsme ztratili domov a já se ho snažila udržet tím, že jsem vařila, pekla koláče, uklízela a žehlila. Nemohli jsme doma o ničem mluvit, tak jsme si psali vzáky na mazací tabulky. K tomu zaměstnání a výslechy - byla to těžká doba.

StB mě chtěla získat ke spolupráci proti Vaculíkovi. Vykládali mi, kde je a co tam dělá, a doufali, že mě přesvědčí. Že prý se

přece nenechám tak ponižovat. Čím víc do mě ale mluvili, tím víc mě upevňovali v tom, že ho neopustím.

Hodně mi pomáhala práce v manželské poradně. Bylo to v době, kdy i naše manželství procházelo krizí. (Pozn. aut. - Do diskuse se vkládá Ludvík Vaculík: „To bylo jinak: ta krize procházela naším manželstvím, ne že naše manželství procházelo krizí. My jsme za to nemohli.“) Viděla jsem, že lidé prožívají i daleko horší osudy. A také mi pomohla

víra v Boha. Chodila jsem do prázdných kostelů a modlila se, abych byla pokorná. Muse-la jsem ze sebe vydupat ohromnou pokoru, abych to všechno zvládla. (Ludvík Vaculík: „Já také umím být pokorný. Ale nechce se mi.“)

Nikdy bych se nerozvedla. Cítila jsem, že je to osudová láska. Měla jsem jediného muže a chtěla s ním zůstat. I když mi dělal takové těžkosti, měla jsem jen strach, aby se mu nic nepříhodilo. Také bych ho nikdy neopustila kvůli dětem, které ho milovaly a on je taky. Já jsem vytvářela podmínky k tomu, abychom to mohli jako rodina jakž takž přežít.

Nevěra se dá odpustit, neodpustila bych ale charakterovou chybu. Vaculík je rozený vůdce smečky. V roce 1968 byl vytržen ze společnosti okolo Literárních novin a najednou neměl co vést. Kdyby musel chodit do redakce, neměl by na nevěru čas. Ale když ho vyhodili, začal vnímat ženy. Potřeboval někoho, koho by mohl vést.

Když jsem si protrpěla Vaculíkovy nevěry, osvobodila jsem se. Dovedlo nás to k rovnocennému partnerství, které je nade všechno. Dřív jsem byla závislá víc já na něm, dnes je to naopak. Jak se někde opozdím, už je připravený mě jít hledat. Bojí se, že se mi něco stalo. Taky už beze mě nechce nic nového prožívat. Když tady má návštěvu, musím u toho sedět, protože jeho ty řeči už unavují. **Vyrovnat se s tím, že Vaculík má ještě dvě další děti s jinou ženou** (spisovatelkou Lenkou Procházkovou - pozn. red.), bylo těžké. Ale dá se to. A je možné si k nim i najít vztah. S Jožinam a Cilkou se stýkám a hlavně Jožina mám moc ráda, je to chytrý chlapec. Občas zajdou k nám domů nebo na zahradu do Dobřichovic, znají se s našimi syny... Funguje to.

Knihu „Jak se dělá chlapec“ jsem nečetla. Nechci jítit něco, co čas milosrdně přikryje. Je lepší, když člověk některé věci neví.

Letos budeme mít 60 let od svatby. Čím to, že jsme to spolu vydrželi? Já myslím, že je to v charakteru lidí. Neexistuje žádná štěstí

mimo ty dva lidi. Když jsou kvalitní, vydrží mnohé. Když jsou nekvalitní, tak je sebe-menší problém dovést k rozvodu.

Co je to láska? To bych se nejraději zeptala Vaculíka. (Ludvík Vaculík: Láska není to, co je na začátku, ale to, co je na konci.)

Lucie Bartošová, LN, 17.1. 2020

pokračování ze str. 3

Jako byste svou rodinnou historií ztěl-lesňoval šilén 20. století. Vaši příbuzní z babiččiny strany byli sudetští Němci, vyhnaní po druhé světové válce. Váš tatínek byl Žid, který stejně jako všichni příbuzní z jeho strany zahynul v koncentračním táboře. Jak se vám podařilo najít rovnováhu tváří v tvář všem těm hrůzám a nespravedlnostem, které se vás tak bytostně dotýkaly?

Předtím, než šel otec v roce 1942 do transportu, jsme žili v Kolíně, kde táta nějaký čas také pracoval jako úředník ve fabrice na Cyklon B.

Další šiléná absurdita minulého století? Vždyť Cyklon B se používal v koncentracích v plynových komorách.

Tenkrát se ještě používal jen na hubení štěnic. Ale chtěl jsem vyprávět, jak byl k nám do bytu v Kolíně přidělen jakýsi hauptman z wehrmachtu. Táta se ho zeptal, jestli mu nebude vadit, že bude pobývat v židovské rodině. Hauptman se strašně rozčílil: „Proč si myslíte, že jsem nacist? Jsem záložní důstojník, byl jsem mobilizován, musel jsem do armády a s antižidovstvím hitlerovců nemám nic společného.“ To byl jeden moment. A pak si také velmi dobře pamatuju, jak sudetští příbuzní z babiččiny strany posílali tatínkovi do koncentráku balíky.

Židovský vězeň podporovaný Němci ze Sudet?

Jistě, vzájemná podpora v celé té naší židovsko-árijské rodině byla obrovská. Vzájemně jsme si po celou válku pomáhali, všichni jsme byli za všechny a neztráceli jistotu, že jednou musí být líp. Ale co tím chci hlavně říct? Němečtí nacisté ublížili tátovi a celé širší rodině hrozným způsobem.

Ale já jsem v tom samém krutém čase už jako dítě zažíval a poznával, že všichni Němci nejsou stejní. Ale také že Češi nejsou stejní. Jedni byli stateční, jedni byli moudří, jiní naopak, ani stateční, ani moudří. Ti druzí se tátovi s židovskou hvězdou vyhýbali, ti první pomáhali mámě, když zůstala se dvěma dětmi sama. Co člověk v dětství prožije a procítí v rodině, to formuje významně i jeho budoucí dospělá postoj.

To všechno formovalo váš celoživotní odmítavý postoj k divokému odsunu sudetských Němců a uplatňování kolektivní viny?

Pokud jde o vinu německého národa, tak bychom si měli být vědomi také toho, že stejně jako Němci v Sudetech volili nacistickou stranu, tak Češi, a nikoliv Rusové dali po válce nejvíc hlasů straně komunistické. Stej-

ně jako nacisté prohlásili Židy za méněcennou rasu, tak komunisté v padesátých letech učinili druhořadé občany mimo jiné ze zámožných sedláků, které potupně nazvali kulaky, ukradli jim majetek, mnohé zavřeli do kriminálů, další poslali do pracovních táborů a dolů nebo přesídlili. A byli to čeští, a nikoliv ruští soudci a přísedící, kteří v zinscenovaných procesech odsuzovali Čechy k smrti nebo k doživotním žalářům.

A tak kdybychom vzali sami pro sebe jako normu kolektivní vinu, na jejímž základě náš stát odsunul sudetské Němce, pak bychom mohli z vlastní země vystěhovat celý český národ. Ale všechny národy se dělí na své zlé, ba dokonce kriminální jedince či celé skupiny, a také na jiné, solidní, statečné a mravné, kteří projevují svým chováním to, nač můžeme být hrdí. Třeba na naše vojáky, kteří na obou frontách bojovali za naše osvobození. Když se vrátili, byli mnozí zavřeni, někteří popraveni. Zavírali a popravovali je Češi. Děsí mě, že se o tom stále málo debatuje. Pokud si společnost nepřizná, co Karl Jaspers pojmenovává jako politickou vinu ve své knize Otázka viny, existuje možnost, že to zlé se bude opakovat.

V poslední době zejména někteří mladší historici razí tezi, že dobu normalizace už nelze chápat jako totalitu, protože oponenti nebyli popravováni, odsuzováni na doživotí ani k desetiletým a delším trestům. Co na to říkáte?

Dost mě to rozčiluje. Co znamená totalita? Že všichni děláme to, co si přejí držitelé moci, zejména ti, s nimiž mravně vlastně nesouhlasíme. Když takového stavu společnosti dosáhneme bez toho, že někoho popravíme, zastřelíme, dáme do koncentráku, tak jsme dosáhli daleko vyššího stupně totality než v době, kdy jsme například popravovali doktora Horákovou.

V době, kdy stačí mít pocit, že když nebudu aspoň navenek dávat najevo soulad s držitelé moci, nedostanu výjezdni doložku, tak jsme dosáhli totality, jakou si ti, kteří totalitu zaváděli v počátku padesátých let, neuměli ani představit. Husákovská normalizace byla naprosto vrcholnou totalitou. Něco podobného se začíná projevovat za vládnutí Miloše Zemana a Andreje Babiše. Takový stav znepravňuje společnost.

Karel Schwarzenberg nedávno řekl: „Poprvé za svůj život mám v poslední době pocit, že Česká republika nemusí toto století přežít.“ To je docela temná obava. Sdílejte ji?

Já takový pocit nemám. Spíš se ale obávám, že Česká republika může přežít v nejrůznějších podobách. Myslím si, že nám nehrozí něco takového jako protektorát. Ani takový typ diktatury, jako byl komunistický

režim. Co nám hrozí, to je demoralizace, která charakterizovala konečnou dobu Husákovská komunistického režimu. To znamená nemravné smíření se s tlakem, který je na nás vytvářen. Není to konec republiky, ale vede to k naprosté demoralizaci, a tím pádem také k naprosté deformaci občanství. Začneme se obávat své svobody.

Věříte ještě, že se tomuhle osudu vyhnete?

Neztratil jsem ještě všechnu naději. Pořád je tady dostatek lidí, kteří chápou demokracii kvalifikovaně, nenechávají si to pro sebe, pojmenovávají, co je třeba v demokracii dělat, aby dávala smysl. Aby byla pevnější a přitažlivá pro ty, kteří o ní buď pochybují, nebo nevědí přesně, o co v demokracii jde.

Teď je důležité, aby tito lidé neváhali vstoupit do veřejného prostoru s jasnými představami. Aby se nebáli nejen podporovat politické strany, ale také vstupovat do těch, jejichž představa demokracie je blízká mäsarykovskému a havlovskému hodnotovému systému, o němž jsme tady hodně mluvili. Jistě, tyhle strany dneska patří k menšině.

Étos časů Václava Havla válcují voliči, kteří mají dost rozdílné a také dost mylné představy o demokracii. Ale co mě uklidňuje, že přicházející generace mladých demokratických politiků toho ví o fungování demokracie a nástrahách politiky nesrovnatelně více než my, kteří jsme vstupovali do politiky před těmi třiceti lety.

Myslíte, že vy sám jim můžete být svým životem a pohnutými zkušenostmi inspiací?

To nevím. Jedno však vím poměrně jistě. Jestli jsem se něčemu zavázal poznáním, zkušeností, četbou, vzděláním, tak především sám sobě. Považoval bych za nemravné, kdybych se kvůli jakémukoliv okamžitému prospěchu vzdal svého přesvědčení, že se mám chovat tak, jak pokládám za nutné.

A zároveň nepokládám za příliš praktické předstírat, že to nedělám především sám pro

sebe. Jestli z toho někdo bude mít nějaký prospěch nebo poučení, tak pánbůh zaplať. Takto jsem podepisoval i Chartu. Svým podpisem jsem zachraňoval především sebe před nebezpečím, že bych se někdy zachoval tak, že bych se musel stydět sám před sebou. Ale také před lidmi, kteří Chartu vytvořili a kterých jsem si vážil za všechno, co dělali.

Jiří Leschtina

Ústava je moje celoživotní téma a ten, kdo tam postrádá lhůty, či sankce za to, když to či ono neudělá, na sebe prozrazuje, že takové věci potřebuje. Jak říkával Vojtěch Cepl, že se pak k ústavě přistupuje s advokátskou mazaností (a ne jako k úctyhodnému dokumentu). Že tam není lhůta, znamená, že se to udělá bez odkladu. To se prostě předpokládá. A když to nepředpokládáme, tak o sobě říkáme, že jsme lokajové.

*JUDr. Jan Kalvoda,
někdejší ministr spravedlnosti*

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 9.2.	5. v mezidobí
8 h. Lukavice	Gn 2,7-9. 3,1-7
9 Mistrovice	Ž 51 Ř 15,12-19
9.30 Orlice	Mt 4,1-11
sobota 15.2.	18 h. Letohrad
neděle 16.2.	6. v mezidobí
8 h. Lukavice	Sir 15,16-21 Ž 118
9 Mistrovice	1 Kor 2,6-10
9.30 Orlice	Mt 5,17-37
sobota 22.2.	18 h. Letohrad
neděle 23.2.	7. v mezidobí
	<i>sbíрка na Svatopetrský halěř</i>
8 h. Lukavice	Lv 19,1-2.17-18
9 Mistrovice	Ž 103 1 Kor 3,16-23
9.30 Orlice	Mt 5,38-48
sobota 29.2.	18 h. Letohrad
neděle 1.3.	1. čtyřicetidenní
8 h. Lukavice	Gn 2,7-9;3,1-7
9 Mistrovice	Ž 51 Ř 5,12-19
9.30 Orlice	Mt 4,1-11
sobota 7.3.	18 h. Letohrad
neděle 8.3.	2. čtyřicetidenní
8 h. Lukavice	Gn 12,1-4a Ž 33
9 Mistrovice	2 Tim 1,8b-10
9.30 Orlice	Mt 17,1-9

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: BarBar Design, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741